

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

«Економічної теорії»

на тему:

«Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку
України: теорія і практика»

Студентки 2 курсу групи ОПД-21

напрямку підготовки 6.030509 «Облік і аудит»

Крупки В. І.

Керівник:

Вірковська Анастасія Андріївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Економічна суть інвестицій та інвестиційної діяльності.....	7
2. Аналіз сучасного стану залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку.....	13
3. Основні напрямки проведення раціональної та успішної інвестиційної політики в Україні із врахуванням світового досвіду.....	19
Висновки.....	24
Список використаної літератури.....	29

ВСТУП

Інвестиції за останні періоди відіграють важливу роль в житті будь-якої іосновні фонди або в оборотні кошти, та якщо продукція має достатній ринок збуту, то можна жити досить респектабельно навіть в ум'явах нестабільної економіки. Але надзвичайно важко знайти кошти в час, коли така слабка стабільність як в економіці, так і законодавстві.

Актуальність питання щодо залучення прямих інвестицій в економіку України продиктована також стрмким нарощуванням негативних тенденцій в інвестиційному секторі країни (відсутність мотивацій до інвестування, недістатне нагромадження ресурсів практично усма основними групами інвесторів, їх відокремленість від сучасних потреб економіки, широкі масштаби відтоку капіталу за кордон тощо). Несприятливий інвестиційний клімат (нестабільна економічна ситуація в країні, уповільнення економічних реформ, високий рівень оподаткування підприємств, зростання злочинів в економічній сфері, низький рівень розвитку інфраструктури, нестабільність законодавства, корупція, низька купівельна спроможність населення, висікий рівень ризику) є основною перешкодою у залученні значних прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

Ситуація економічного розвитку, яка склалась зараз в Україні, дуже складна. Серед сукупності причин, що сприяли економічній кризі та утримують перехід України на траєкторію економічного зростання, чи не найголовнішою є низька інвестиційна активність. При цьому абсолютна більшість відтворювальних ресурсів ледве покриває фізичне зношування виробничого апарату, а чистого нагромадження (приріст основного капіталу) практично немає. Ця тенденція тісно пов'язана з явищами щорічного падіння обсягів капітальних вкладень, постійним зменшенням бюджетного фінансування народного господарства. Зношування основних фондів у деяких галузях досягло критичного рівня і не компенсується новими капітальними вкладеннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оптимізації інвестиційної діяльності як одного з ключових елементів загальної стратегії розвитку національної економіки є надзвичайно актуальною, її розробкою займається велика кількість як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед іноземних авторів можна виділити праці таких вчених-економістів, як У. Шарп, Л. Гітман, М. Джонк, Дж. Кейнс, С. Беренс, К. Рейлі, В. Шапіро, В. Бочаров. Значний внесок у вивченні проблематики інвестиційної діяльності зробили і українські науковці, а саме: І. О. Бланк, А. А. Пересада, О. В. Мертенс, В. Г. Федоренко, С. К. Реверчук, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. Проте, не зважаючи на значну кількість наукових робіт, що висвітлюють різноманітні аспекти інвестування як елементу реалізації стратегічного розвитку національної економіки, дане питання потребує подальшого доопрацювання та всебічного дослідження.

У забезпеченні виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль відіграє науково обґрунтована інвестиційна політика держави. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, здійснює раціональні та ефективні заходи для виконання загальнодержавних, регіональних та місцевих соціально-економічних і технологічних програм, відтворює процеси на макро- й мікроекономічному рівнях. Водночас держава повинна створювати сприятливий інвестиційний клімат з метою ширшого залучення, поряд з внутрішніми, іноземних інвесторів на взаємовигідних засадах.

Загальновідомо, що ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури немислимі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства тощо. Це фундаментальні основи для забезпечення

конкурентоспроможності національного товаровиробництва, без чого не може бути й успішної інтеграції нашої країни в Європейське співтовариство. Складні відтворювальні процеси відбуваються виключно на базі інвестування. Чим воно активніше, тим швидші темпи відтворення і ефективних ринкових перетворень.

Крім того інвестиції дають змогу впроваджувати науково-технічні досягнення у виробництво і на цій основі забезпечувати зростання ВВП, продуктивності праці, реальних доходів на душу населення, а також вирішувати багато соціальних проблем. Дослідженнями встановлено пряму залежність між темпами зростання ВВП та інвестиціями, бо конкурентоспроможність і темпи розвитку підприємства визначаються інвестиціями. Без них підприємство будь-якої форми власності приречене на банкрутство. Тому у розвинутих країнах приділяється серйозна увага інвестиційній діяльності. Органи державного управління у цих країнах використовують широкий спектр методів її стимулювання:

- ✓ прискорена амортизація;
- ✓ раціональна податкова система;
- ✓ кредити та регулювання банківських процентних ставок;
- ✓ заохочення лізингу.

В Україні ж дотепер не створено обґрунтованої системи державної підтримки інвестиційної діяльності підприємств. Як наслідок цього, в інвестиційній діяльності країни утворилося замкнуте коло, коли недоінвестування народного господарства посилює спад виробництва, що, в свою чергу, спричиняє зниження інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання та держави. Вивести Україну з цієї ситуації може лише науково обґрунтована інвестиційна політика держави.

Саме тому, стає особливо актуальним дослідження формування сприятливого інвестиційного клімату та ефективного механізму для залучення прямих іноземних інвестицій і регулювання їх у відповідності зі стратегією зовнішньоекономічної відкритості та розвитку вітчизняної

економіки з урахуванням досвіду інших країн по активізації ПІІ в економіку і стимулювання інвестиційного процесу.

1. Економічна суть інвестицій та інвестиційної діяльності.

У сучасному світі з його винятково складною і заплутаною системою економічних взаємозв'язків проблема вкладення власних заощаджень стає для кожного з нас все гострішою. Нам все частіше доводиться приймати серйозні і зважені рішення щодо накопичення й інвестування, оскільки заощадження накопичуються в усе більшою частини населення, а в умовах ринкової економіки, що розвивається, для зберігання і збільшення заощаджень доводиться відмовлятися від старих способів накопичення і переходити до принципово відмінних від них способів вкладення коштів, що об'єднуються загальною назвою — інвестування.

Інвестиції – одна з найчастіше використовуваних в економічній системі категорій як на макро-, так і на мікрорівні. Однак, незважаючи на виняткову увагу дослідників до цієї ключової економічної категорії, наукова думка ще не виробила універсального визначення інвестицій, що відповідало б потребам як теорії, так і практики, а також було б адекватним з позицій конкретного суб'єкта їхнього здійснення — держави, підприємства, домашнього господарства.

У сучасній літературі категорія часто трактується ця недостатньо чітко або надмірно вузько, акцентуючи увагу лише на окремих її сутнісних сторонах.

Найтиповіша неточність багатьох визначень полягає в тому, що під інвестиціями розуміють будь-яке вкладення коштів, що часто непов'язане з вирішенням інвестиційних цілей суб'єктів їхнього здійснення. До них іноді відносяться так звані "споживчі інвестиції" (купівля телевізорів, автомобілів тощо), що за своєю економічною сутністю до інвестицій не належить — засоби на придбання цих товарів витрачаються в даному випадку на довгострокове користування ними (якщо їх придбали не з метою перепродажу для одержання прибутку). Крім того, часто не показано різниці між інвестиційними видатками фінансових коштів і їхніми поточними витратами, що обслуговують операційний процес підприємства.

Багато існуючих визначень пов'язують інвестиції винятково з цілями приросту капіталу або одержання потокового доходу (прибутку). Хоч в умовах ринкової економіки ця мета не визначальною, інвестиції можуть переслідувати й інші як економічні, так і позаекономічні цілі вкладення капіталу.

Часто в літературі ідентифікують поняття "інвестиції" та "капітальні вкладення". Інвестиції в цьому випадку розглядаються як вкладення капіталу у відтворення основних засобів — як виробничого, так і невиробничого характеру. Разом з тим, інвестиції можуть здійснюватися й у приріст оборотних активів, і в різні фінансові інструменти, і в окремі види нематеріальних активів. Отже, капітальні вкладення — вужче поняття; їх слід розглядати лише як одну з форм інвестицій, але не як їхній аналог.

У багатьох визначеннях розділяються вкладення коштів. З таким трактуванням цієї категорії також не можна погодитися. Інвестування капіталу може здійснюватися не тільки у грошовій, і в інших формах — рухомого і нерухомого майна (капітальних товарів), різних фінансових інструментів (насамперед цінних паперів), нематеріальних активів тощо.

І, нарешті, у ряді випадків відзначається, що інвестиції являють собою довгострокове вкладення засобів. Безумовно, окремі форми інвестицій (насамперед капітальні вкладення, інвестиції в акції тощо) довгострокові, однак інвестиції можуть бути і короткостроковими (наприклад, короткострокові фінансові вкладення в облігації, депозитні сертифікати з періодом обертання до одного року).

Розмаїття терміну "інвестиції" в сучасній вітчизняній і зарубіжній літературі значною мірою пояснюються широтою сутнісних сторін цієї складної економічної категорії. Тому щоб з'ясувати зміст її, варто розглянути основні характеристики, що формують її сутність. Однак спочатку наведемо необхідні визначення і торкнемося основних понять, пов'язаних з інвестуванням.

Законом України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р. визначено такі поняття:

Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. До таких цінностей відносяться:

- ✓ кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, рухоме і нерухоме майно;
- ✓ майнові права, пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей;
- ✓ сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду, необхідного для організації того чи іншого виду виробництва, але незапатентованого ("ноу-хау");
- ✓ права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, устаткуванням, а також інші майнові права;
- ✓ інші цінності.

Інвестиційна діяльність — це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність може здійснюватись у формі:

- ✓ інвестування, яке здійснюють громадяни, недержавні підприємства, господарчі асоціації, об'єднання і товариства, а також суспільні й релігійні
- ✓ організації, інші юридичні особи, засновані на колективній власності;
- ✓ державного інвестування;
- ✓ іноземного інвестування;
- ✓ спільного інвестування засобів і цінностей громадянами і юридичними особами України та іноземних держав.

Об'єктом інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди й оборотні кошти в усіх сферах господарства, цінні

папери, цільові грошові внески, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами й учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів. [4, 21]

Інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, що приймають рішення щодо вкладення власних, позикових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування.

Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Права в усіх інвесторів, незалежно від форми власності, рівні, і розміщення інвестицій у будь-які об'єкти є їхнім невід'ємним правом, що охороняється законом.

Учасники інвестиційної діяльності — громадяни і юридичні особи України, інших держав, що забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

Інвестор визначає мету, напрями й об'єми інвестицій і залучає для їхньої реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, в тому числі і шляхом організації конкурсів і торгів. Держава й посадові особи не мають права втручатися в договірні відносини учасників інвестиційної діяльності понад свою компетенцію.

Інвестиційний цикл — комплекс заходів від моменту ухвалення рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проекту, зокрема науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, прийняття інвестиційних рішень, планування і проектування, підготовка до будівництва, будівництво, вихід на проектні показники і режим окупності вкладень. Ряд повторюваних інвестиційних циклів визначається як інвестиційний процес.

Інвестиційний процес — сфера економічної діяльності, що включає розроблення інвестиційної стратегії щодо інвестиційного середовища,

аналіз фінансово-інвестиційного ринку, формування і керування інвестиційним портфелем, оцінювання ефективності інвестиційної діяльності.

Інвестиційна політика – частина економічної політики держави, що визначає обсяг, структуру і напрямки капіталовкладень, зростання основного капіталу (основних фондів) і їхнє відновлення на основі найважливіших досягнень науки і техніки.

Інвестиційне середовище – сукупність правових, економічних та інституціональних умов, що визначають правила функціонування різних типів цінних паперів на ринку, умови їхньої купівлі і продажу, тенденції динаміки цін, а також особливості руху капіталів і зміни щодо нерухомості.

Останнім часом в Україні значно збільшилось число активних учасників інвестиційного процесу. Проведення приватизації позначилося на різноманітті й ускладненні інвестиційного процесу, насамперед на його розсіювання, появи різних фінансових посередників.

Інвестиційним комплексом називається система підприємств і організацій, що виконують у виробництві функцію створення необхідних нерухомих основних фондів, достатніх для діяльності підприємств і організацій усіх галузей господарства.

До складу інвестиційного комплексу входять:

- ✓ інвестори — вкладники капіталу;
- ✓ підрядні будівельні підприємства і фірми, незалежно від форм власності, субпідрядні спеціалізовані організації та будівельні кооперативи;
- ✓ проектні підприємства й архітектурні організації;
- ✓ промисловість будівельних матеріалів, конструкцій і виробів;
- ✓ хімічна, металургійна, лісова, деревообробна промисловість у частині, пов'язаній з постачанням предметів для інвестиційного комплексу;
- ✓ машинобудівні підприємства, продукція яких призначена для

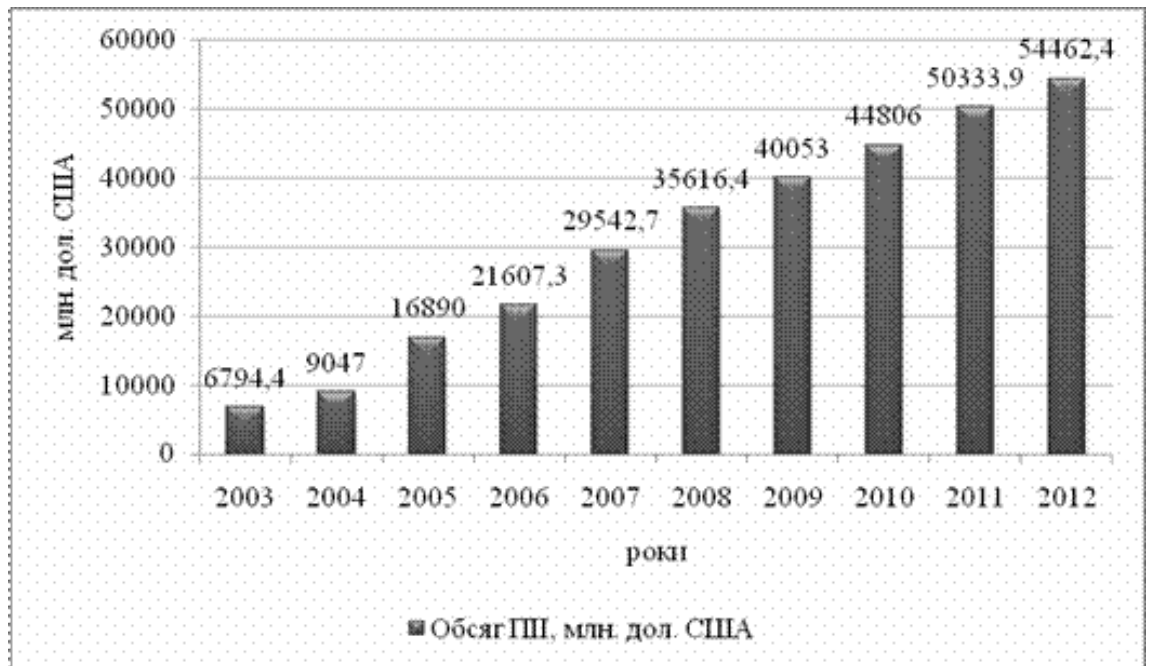
створення нерухомих основних фондів і для будівництва виробництва;

- ✓ агреговані виробничі управлінські структури;
- ✓ інвестиційні банки;
- ✓ ринкова інфраструктура інвестиційного комплексу;
- ✓ органи державного регулювання ринкових відносин в інвестиційному комплексі. [4, 30]

2. Аналіз сучасного стану залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку.

Зростання обсягів залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Однак за останні роки економіка нашої держави так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення. Більшість українських підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, зі слабкою диверсифікацією продуктів і ринків. Це пов'язано з нестабільністю інвестиційної політики, прогалинами в інвестиційному законодавстві, відсутністю належного інституційного забезпечення розвитку інвестиційного ринку та його інструментів, і як наслідок – недостатнім рівнем зовнішніх інвестицій. Для України необхідність залучення ПІІ в умовах формування глобального економічного простору зумовлена такими причинами: недостатністю внутрішніх ресурсів і заощаджень, незначним обміном управлінським досвідом, сучасними технологіями, патентами, ноу-хау, ліцензіями, а також прагненням доступу до зовнішніх ринків.

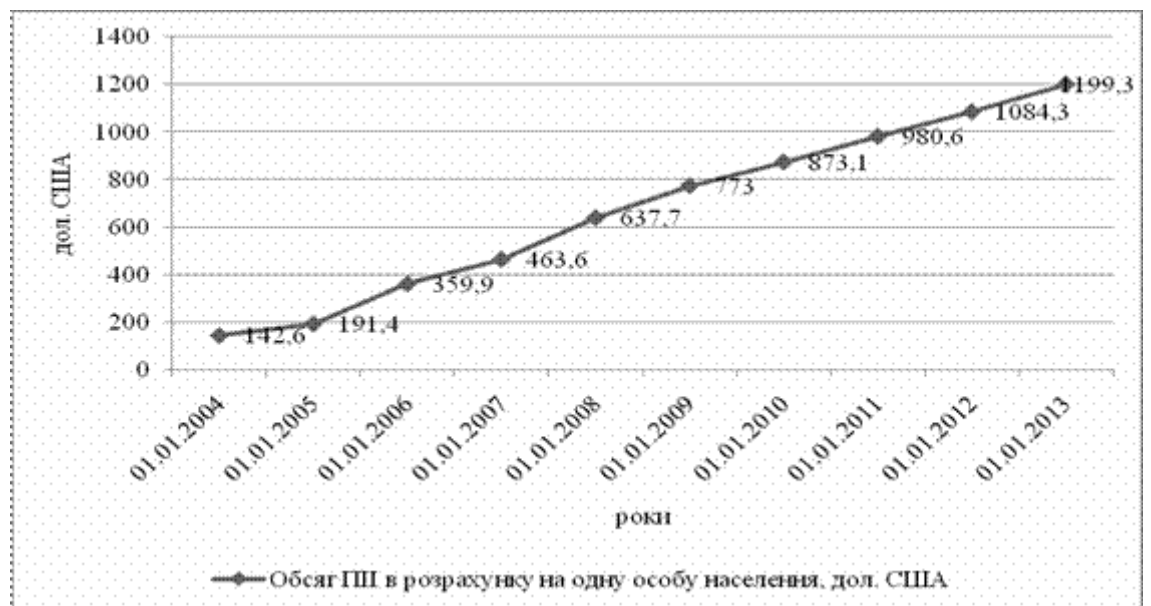
Досліджуючи тенденції останніх років, можна стверджувати, що обсяг залучених іноземних інвестицій в Україну залишається незначним (рис.2.1). У 2012 р. в іноземними інвесторами вкладено 6013,1 млн. дол. США прямих інвестицій, а їх загальний обсяг на кінець грудня 2012 року становив 54462,4 млн. дол. США, що на 8,2% більше обсягів інвестицій на початок року.

Рис. 2.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну наростаючим підсумком, млн. дол. США

(складено за даними Держкомстату України)

Протягом останніх років обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на душу населення залишається на досить низькому рівні – близько 1000 дол. США (рис. 2.2), тоді як у Чехії – 7418 дол. США, Болгарії – 6226 дол. США, Казахстані – 3706 дол. США, Польщі – 3155 дол. США, Румунії – 2350 дол. США[16].

Рис. 2.2. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні, у розрахунку на одну особу населення, дол. США

(складено за даними Держкомстату України)

Необхідно зазначити, що структура за формами залучення іноземного капіталу за період 2004-2013 рр. значно змінилася. Так, якщо у 2004-2005 рр. внески у вигляді рухомого і нерухомого майна займали 28-36%, то на сьогодні в структурі акціонерного капіталу нерезидентів домінують вкладення в грошових внесках.

У структурі іноземних капіталовкладень головним інвестором в економіку України залишається Європейський Союз. Так, у 2012 році з країн ЄС унесено 42979,3 млн. дол. США інвестицій, що становить 78,9% загального обсягу акціонерного капіталу; із країн СНД – 4269,0 млн. дол. США (7,8%), з інших країн світу – 7214,1 млн. дол. США (13,3%).

Основні потоки іноземних інвестицій у 2012 році були направлені із таких країн: Кіпр – 17275,1 млн. дол. США, Німеччина – 6317,0 млн. дол. США, Нідерланди – 5168,6 млн. дол. США, Російська Федерація – 3785,8 млн. дол. США, Австрія – 3401,4 млн. дол. США, Велика Британія – 2556,5 млн. дол. США, Віргінські Острови – 1884,9 млн. дол. США, Франція – 1765,3 млн. дол. США, Швеція – 1600,1 млн. дол. США та Швейцарія – 1106,2 млн. дол. США (рис. 2.3)[15].

Рис. 2.3. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україну за країнами-інвесторами, %

Варто відмітити, що проаналізована диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики декількох країн – основних інвесторів.

Аналізуючи ПІІ за видами діяльності, слід зазначити, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Так, на підприємствах промисловості зосереджено 17166,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 31,5% їх загального обсягу, у т.ч. переробної – 14078,7 млн. дол. США (82% іноземних інвестицій, вкладених у промисловість), добувної – 1548,4 млн. дол. США (9%), у виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 1539,7 млн. дол. США (9%). У підприємства металургійного виробництва унесено 6157,0 млн. дол. США прямих інвестицій, у підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 3039,9 млн. дол. США, у підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості – 1325,8 млн. дол. США, у підприємства машинобудування – 1154,7 млн. дол. США, у підприємства з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – 1053,9 млн. дол. США. Однак, необхідно зазначити, що частка ПІІ у промисловість у загальній структурі останіми роками має тенденцію до зниження. Водночас, для іноземних інвесторів привабливішими є види діяльності з більш високим рівнем рентабельності. Так за 2012 рік у фінансових установах акумульовано 16105,6 млн. дол. США (29,6% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 9058,5 млн. дол. США (16,6%), у підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 6003,0 млн. дол. США (11,0%) [15].

За оцінками вітчизняних та іноземних експертів, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим, водночас активність суб'єктів інвестиційної діяльності є досить низькою, що обумовлено такими причинами:

1. несприятливі умови інвестування, зокрема недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, вимог до здійснення та контролю підприємницької діяльності;

2. нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури;

3. відсутність правових засад та дієвих механізмів державного-приватного партнерства в інвестуванні.

Поряд з цим, інвестиційні процеси характеризуються суперечливими тенденціями і проблемами, серед яких: диспропорційність розподілу інвестиційних ресурсів, низька ефективність використання залучених інвестицій, неефективна реалізація цільових програм, незначний економічний та соціальний (незабезпечення ефективної зайнятості) результат від капіталовкладень для економіки – в першу чергу через те, що інвестиції вкладаються до сфер зі швидким оборотом капіталу, а також незалученість значного обсягу потенційних інвестиційних ресурсів до виробничого процесу, нерозвиненість фондового ринку, незначна чисельність кредитних установ, непрозорість та ризикованість їх діяльності, обмежені можливості іпотечного кредитування, що позбавляє економіку можливостей акумуляції суттєвої частини потенційних інвестиційних ресурсів.

Пожвавлення інвестиційної діяльності потребує передусім відповідного нормативно-правового забезпечення, спрямованого на створення розвиненої інвестиційної бази. За останні роки у законодавчій сфері здійснено низку суттєвих кроків, які дозволяють сподіватися на ефективні зрушення в аспекті збільшення припливу інвестицій та ефективного використання інвестиційного ресурсу. Так, з 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», який визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за

принципом «єдиного вікна» [13]. Крім того, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку», положення якого спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів, які виникають у разі валютних коливань при внесенні інвестицій, виражених в іноземній валюті [12].

Також, для сприяння залученню інвесторів до фінансово-затратних для країни робіт по видобутку окремих видів корисних копалин Податковим кодексом України встановлено особливий порядок оподаткування результатів виконання угод про розподіл продукції.

З 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, зокрема, звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 року та звільнення від сплати ввізного мита [14].

Залученню іноземних інвестицій сприятимуть положення Митного кодексу, який набув чинності з 01.06.2012 року. Так, згідно із статтею 251, митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку. Згідно з частиною другою статті 287, товари, що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років з метою інвестування, звільняються від сплати ввізного мита [16].

3. Основні напрямки проведення раціональної та успішної інвестиційної політики в Україні із вахуванням світового досвіду.

У цілому статистичні дані та міжнародна інвестиційна позиція України свідчать, що Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

За результатами щорічного рейтингового дослідження Міжнародної фінансової корпорації, група Світового банку “Ведення бізнесу - 2011” Україна покращила своє місце на 2 позиції з 147 на 145 місце, за рахунок збільшення рейтингу по категоріях: “реєстрація підприємств” та “отримання дозволів на будівництво”, водночас відбулося зменшення рейтингів по категоріях: “реєстрація власності”, “доступ до кредитів”, “захист прав інвесторів” та “ліквідація підприємств”.

Таблиця 3.1

Рейтинг міжнародної фінансової корпорації

Рейтинг по категоріях	2011, рейтинг України	2010, рейтинг України	Зміна рейтингу
Ведення бізнесу	145	147	+2
Реєстрація підприємств	118	136	+18
Отримання дозволів на будівництво	179	181	+2
Реєстрація власності	164	160	-4
Доступ до кредитів	32	30	-2
Захист прав інвесторів	109	108	-1
Система оподаткування	181	181	Без змін
Міжнародна торгівля	139	139	Без змін
Забезпечення виконання	43	43	Без змін

Рейтинг по категоріях	2011, рейтинг України	2010, рейтинг України	Зміна рейтингу
контрактів			
Ліквідація підприємств	150	145	-5

Для суттєвого покращення місця України у зазначеному рейтингу актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Ряд позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено:

1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування. Законодавство України передбачає визначені гарантії діяльності для інвесторів.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

4. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

5. Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

6. Усунуто адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну щодо обов'язковості реєстрації іноземних інвестицій, який був запроваджений наприкінці 2009 року.

7. Прийнято Закон України № 2404-VI від 01.07.2010 “Про державно–приватне партнерство”, що визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, зокрема для регулювання відносин, які виникають при реалізації проектів у окремих сферах економічної діяльності.

Закон визначає основною ознакою державно–приватного партнерства забезпечення вищих техніко–економічних показників ефективності діяльності, ніж при здійсненні такої діяльності державним партнером без залучення приватного.

Також, ознаками державно–приватного партнерства є довготривалість взаємовідносин (від 5 до 50 років), передача приватному партнеру частини ризиків, внесення приватних інвестицій, незмінність терміну дії договору цільового призначення та форми власності об'єкта ДПП.

Водночас розроблено проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про державно-приватне партнерство” (щодо застосування закону) (реєстр. № 7436 від 08.12.2010), внесений народним депутатом Україн Горошкевичем О. С., який 02.03.2011 на засіданні Комітету Комітету Верховної Ради України з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва відхилено.

8. Прийнято Закон України № 2880-VI “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гарантування прав концесіонерів”. Законом вносяться зміни до Земельного кодексу України та до Закону України “Про концесії” з метою посилення державних гарантій прав концесіонерів, що повинно створити сприятливі умови для об'єднання інтересів держави та бізнесу при укладанні та виконанні договорів концесії.

10. Кабінетом Міністрів України прийнято наступні нормативно-правові акти, розроблені Мінекономіки:

постанову Кабінету Міністрів України від 30.06.2010 № 567 “Про затвердження Порядку та умов надання у 2010 році державних гарантій щодо виконання боргових зобов’язань за запозиченнями суб’єктів господарювання державного сектору економіки, залученими для фінансування інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів розвитку, які мають стратегічне значення та реалізація яких сприятиме розвитку економіки України, в тому числі імпортозамінних і експортоорієнтованих галузей”;

постанову Кабінету Міністрів України від 25.08.2010 № 725 “Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта господарювання вимогам законодавства”. Усі дії щодо здійснення господарської діяльності, які не було включено до Переліку, отримують право на провадження на підставі декларації;

постанову Кабінету Міністрів України (витяг з протоколу Кабінету Міністрів України № 13 від 16.02.2011) “Про затвердження Методики виявлення видів ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ризиками”;

постанову Кабінету Міністрів України від 09.02.2011 № 81 “Про затвердження Порядку надання приватним партнером інформації державному партнеру про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства”;

постанову Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 389 “Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні”.

Затверджено порядок проведення експертної оцінки інвестиційної пропозиції, Форму інвестиційної пропозиції, Інструкцію щодо її заповнення, Форму бізнес-плану інвестиційного проекту, що виконується за наявності

державної підтримки (наказ Мінекономіки про їх затвердження № 714 від 22.06.2010, зареєстрований в Міністерстві юстиції від 19.08.2010 №709/18004);

Висновки

Державна інвестиційна політика в Україні консервувала неефективну, zdeformovanu структуру економіки, що є однією з головних причин погіршення економічної ситуації. При структурній перебудові національної економіки неможливо уникнути того, що неефективні виробництва, нежиттєздатні види економічної діяльності, засновані на державному замовленні, державному постачанні й державному фінансуванні, опиняться за бортом, збанкрутують. Страх перед такою перспективою для багатьох державних підприємств важкої індустрії є одним з головних чинників, які гальмують структурну перебудову економіки, консервують її нинішню деформовану структуру. Панування протягом багатьох десятиліть одноманітних державно-монополістичних господарських структур позбавило економіку належного динамізму, гнучкості, орієнтації на попит, сприйняття інновацій, а відтак – і ефективності. Відмова від галузевого, вузьковідомчого державного управління економікою на користь функціонального, ефективного поєднання ринкового й державного регулювання, демонополізація відбуваються надто повільно, мляво; механізм банкрутства не діє. Це й гальмує позитивні структурні зрушення в економіці та перехід від економічного спаду до економічного зростання. Звичка до застарілих методів господарювання, до екстенсивного нарощування виробництва заради виробництва, відчуження від власності і результатів праці призвела до того, що попит на інвестиції, як правило перевищує можливість його задоволення.

У стратегії інвестиційної діяльності важливу роль відіграють науково-обґрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, програмним цілям національного відродження України, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання народного господарства. Саме на пріоритетні напрями науково-технічного прогресу слід максимально націлювати інвестиційну й інноваційну діяльність та ресурси. На розвиток сучасних і майбутніх високотехнологічних виробництв можуть претендувати тільки ті

країни, які здатні забезпечувати високий рівень науки, техніки, освіти, культури, організації управління та трудової дисципліни.

В економіці України у цьому відношенні склалася непроста ситуація. Держава, що збідніла внаслідок гострої економічної кризи, втрачає надійні джерела необхідного інвестування. І тепер, прагнучи, хоча б з чималим запізненням, відродити й активізувати політику відтворення як основу стабілізації та оновлення національного товаровиробництва, наразилася на протидію певних політичних і економічних сил. Концентрація фінансового капіталу у сферах нових структур, тіньового обігу та банківської системи, які не прагнуть до виробничого інвестування, по суті, гальмує відтворювальні процеси, економічну стабілізацію і зростання.

Аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що на сьогодні ця молода незалежна держава ще не створила належної бази для залучення капіталів з-за кордону. Тому найважливішими умовами залучення іноземних інвестицій є стабілізація макроекономічного середовища, а також удосконалення законів і нормативних актів. Але, водночас, дані питання не можуть бути розв'язані без загальної соціально-економічної стабілізації в країні.

Найістотнішою перешкодою для діяльності іноземних інвесторів в Україні є недосконалість відповідного законодавства. Спроби вдосконалення нормативних актів згідно з цілями України, а також мотивації іноземних партнерів зумовили часті зміни в українському законодавстві. До останнього часу не запропоновано жодного законодавчого акта, який би був достатньо відпрацьованим, універсальним. Ускладнює ситуацію і практика коригування нормативних актів під час їх руху від верхніх рівнів управління до нижніх. Це пов'язано з тим, що закони і постанови мають нерідко декларативний характер. Тому органи управління нижчих рівнів трактують їх на свій розсуд.

До головних факторів, що стримують формування економічного середовища, сприятливого для залучення іноземних інвестицій, можна

віднести також і невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки та повільність процесів приватизації.

Проблеми соціально-психологічного характеру в залученні інвестицій пов'язані з відсутністю ринкового менталітету у вітчизняних бізнесменів, що проявляється у їх нездатності самостійно приймати відповідальні рішення, швидко орієнтуватись у мінливому економічному середовищі.

Залученню іноземних інвестицій перешкоджають нерозвиненість комунікаційних засобів, незабезпеченість повною, надійною нормативно-правовою та комерційною інформацією.

Політика України як молодій незалежній державі щодо активізації процесу залучення ІІІ, перш за все, пов'язана з ринковим соціально-економічним трансформуванням суспільства. Отже, створення загальнополітичних, правових та інституціональних умов, сприятливих для інвестування, є одночасно як передумовою, так і результатом успішних реформ у нашій державі.

Говорячи про іноземні інвестиції треба враховувати світовий досвід, який показує, що найбільших успіхів у залученні іноземних інвестицій досягають ті країни, які, по-перше, ставлять таку мету, як пріоритетну в своїй економіці, по-друге, використовують при цьому можливо більший набір заходів. Головне тут:

- створення привабливого інвестиційного клімату;
- створення міжнародного образу країни як такої, що надає інвестору кращі, ніж інші країни, можливості.

Що повинен зробити український уряд, щоб до нас прийшов іноземний інвестор:

- Створити систему реєстрації бізнесу у вигляді одно етапного процесу;
- Зменшити кількість контролюючих органів;
- Ліквідувати незаплановані перевірки усіма контролюючими органами. Незаплановані перевірки повинні провадитися лише по рішенню суду;

- Припинити практику ліквідування підприємств державними органами, якщо вона не створює прямої загрози безпеці, здоров'ю людей чи навколишньому середовищу;
- Зняти обмеження на придбання та лізинг комерційної нерухомості, землі та житла;
- Ліквідувати привілейований доступ до землі, державних кредитів та контактів;
- Модернізувати Митний кодекс та інші торговельні закони, щоб вони відповідали світовим стандартам;
- Не дозволяти усім органам державного регулювання залишати собі частину штрафів, які вони збирають;
- Фінансувати із бюджету у потрібному об'ємі роботу суддів, увести обов'язкове підвищення кваліфікації судових службовців;
- Прийняти Цивільний кодекс;
- Покращити механізм виконання судових рішень;
- Прийняти Закон „Про акціонерні товариства”;
- Провести адміністративну реформу;
- Прийняти Закон „Про Фонд державного майна”;
- Лібералізувати валютні операції, у тому числі відмінити усі обмеження, що стосуються використання іноземної валюти, отриманої від зовнішньоторговельних операцій;

Підводячи підсумок, необхідно сказати, що загалом інвестиційно-підприємницький клімат України є складним. Залучаючи до країни іноземний капітал, не слід забувати, що з нинішньої кризи Україну виведуть лише власні зусилля. Не варто надавати підприємствам з іноземними інвестиціями податкові пільги, яких не мають українські, зайняті у тій же сфері діяльності. Як показав досвід, такий захід майже не впливає на інвестиційну активність іноземного капіталу, але призводить до виникнення

на місці колишніх вітчизняних виробництв підприємств з формальною іноземною участю, які претендують на пільгове оподаткування.

Список використаної літератури

1. Дубровський В. Інвестиції в Україні: ресурс для зростання чи жертвопринесення старим ідолам? // Дзеркало тижня.-2006.-№4(379).
2. Завгородня О. Структурна динаміка як фактор інноваційного розвитку національної економіки // Економіка України.-2004.-№11.-С.34-41.
3. Інвестиційна політика в Україні на регіональному рівні // Економічне есе.-2008.-№1.
4. Іноземні інвестиції та національний капітал: парадигма взаємодії / Я. А. Жаліло, А. Ю. Сменковський та ін. // Іноземні інвестиції та національний капітал: парадигма взаємодії: Зб. наук. ст.-К.: Сатсанга, 2009.-с.28-33.
5. Іноземні інвестиції, проблеми та перспективи розвитку в Україні // Зовнішньоекономічний кур'єр.-2008.-№7-8.
6. Кулицький С., Омелянчик Н. Інвестиційний клімат в Україні: міфи і реальність // Економічні реформи сьогодні.-2010.-№35.
7. Луців Б. Грошово-кредитна політика держави та інноваційна діяльність банків // Економіка України.-2009.-№10.-С. 20-21.
8. Омельченко А.В.. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні.- К., 2006.
9. Савчук В.П., Прилипко С.И., Величко Е.Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов.-К., 2009.
- 10.Сироватка С. Економіка чекає стимулів. Дочекається ? // День.-2006.-№116.
- 11.Статистичний щорічник України 2007 р.-К., 2008.
- 12.Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку» від 17.11.2011 р. № 4057-VI[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/>
- 13.Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»» від 21.10.2010 р. № 2623-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

14. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
15. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році від 14.02.2013 р. № 03.5-27/217 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/>
16. Концепція державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>